

10

Skjemtevisor og songar

av

Arne Bjørndal

Pris 30 øyre

Bergen
„Gula Tidend“ prentesmidja
1906

No og før.

Tone: Amerikaviso.

Tiæ forandra seg hev i da fista,
so ein mest iftje kann kjenna seg att.
Den tid me olst va tje tiæ dan sama,
nei, eg trur ho hev forandra seg radt.
Bondefolk liva no reint paa da fina,
gardstell, maa vita, dei driv med maskina;
matstell og bunadsbruk so d'æ ei bina, —
ja, da æ radt so da va i ein by.

Sa, da æ mltje at folk no kann liva; —
stompbraud og kaffi æ daglegdags kost,
tebatu, sukker, og finstjelings-bolla,
sø'a som forkkje gjev nerf elder lost.
Før va da grant, suppa, mjølk, silb og pote,
no eta folk berre da so æ skrote, —
kjæra styr mathessa: „Ne æ tje gote.“
Sovore haur' me tje den tid me olst.

Gau, da æ skamm, men eg trur da maa nemnast,
 at no fyr tice dei kjøpa seg tenn;
 sjølvsgat dei brukast no mest inn i byar,
 men og paa lande, mest kvar helst du kjem.
 Kva er som gjer da? eg trur da æ maten;
 men paa den maaten du vinn styra baten,
 nei, brø deg ikkje um heile „salaten“,
 men ét den kosten so teva deg best.

No dei legg av te aa spinna og vøva,
 tye, maa vita, ska kjøpast i byn;
 berre d'æ fint hev da lite aa segja,
 um da igrunn æ berre eit syn.
 Men sjaa no etter, eg trur du vil finna
 at me paa den maaten lite vil vinna;
 lat oss kje slutta te kara og spinna,
 heimagjort æ da som tena oss best.

Før — i min ungdom — den tid eg va alen
 daa va da onnorleis enn da æ no;
 daa tok me dimme*) te innhyses arbeid,
 gnog taa ein skjebning ell inkvartslag so.
 No vil dei helst ganga ute aa stræna,
 taka so paa seg dei finaste klæ'na;
 da va litt fregare um dei sat heima, —
 tiinna ei riva og lappa ein sfo.

*) Kvelbarne.

No æ da bale aa faa seg ein tenar,
ungdomen han ska no inn te ein by;
gjentna, maa vita, dei ska i fabrikk,
æ da tje da, ja so ska dei sta sy.
Gutane verta no helst kontoristar,
flæ seg paa moden, frysa og tista;
kosten æ ring so at helja dei missa, —
— soleis æ ungdomen no i vaar tid.

Fyr mange eg trur da va best dei va heima,
putla med gardstell og helt seg i ro;
før hadd' ein ungar litt penga i banken,
dei sparde ein skjeling, men kva hev dei no?
Naar dei seg gista og saar seg ei laana
baade te flæ og te brudlaup dei laana;
men da vert sveltihel, da kann du skyna,
naar paa den maaten ein gista seg ska.

De va litt onnorleis før me fekk dampen,
den tid me rodde te byn paa ein baat;
jamt va da uber og jamt gjekk da bale,
og da va ofta at trøyo vart vaat.
No kann du sitja nett so i ei stova,
leggja deg nedpar og snorkla og søva;
no slepp du sitja og ro og andøva,
lafa da so som du sjolv finn fyr godt.

No slepp du reisa te byn ette stompbraud,
men du kann kjøpa tett med dar du bur;

bakara æ dar no gjedna tre fira,
 krambuer æ dar mest kvar du deg suur. —
 No ikkje nokon taa handelen liva,
 mange æ gla, naar dei hev ei turk stiva;
 før naar dei handla, dei livde so greva,
 penga dei tente so da va te munsk.

Ja, da va mangt so eg her kunde nemna;
 men eg trur visa tek te aa vert long;
 æ her kje nokon so med meg vil syngja,
 lyt eg nok prøva meg endaa eingong.
 Sjur da va noko eg her vilde seia;
 men da kjem an paa um „biffen“ eg greia,
 hev eg fyrst bynda so kann eg kje teia,
 før eg faar seia mi meining reint ut.

Skal nokon no hava tak yve hove,
 so byggja dei so at dei gjer seg te fant;
 ha du kje penga, ja so lyt du laana,
 og mange æ dei so set garden i pant.
 Rento æ stor og da gaar gjedna bale
 te aa saa skrapa isaman ein dale;
 syrgjelæ æ da, jau da æ før gale,
 at ikkje folk ska ha betre forstand.

Nei, d'æ kje godt detta uha aa døma,
 sumt æ te bate og sumt æ te ska;
 han so vil vera forstandig og døma,
 h a n vil nok berre ta da so æ bra.

Nei, lat oss kje kasta da g o a og gamla,
 og ikkje b e r t ette nyttasen gamla!
 Vil du sjaa framstig so maa du kje hamla,
 fyr paa d e n maaten du vinnu deg kje fram.

Naar eg no slutta, so lat meg faa seia:
 Halt deg med martjæ og byls kje for høgt!
 Da æ so jamt at ein ser da gaar gale
 med den so seg uppi høgdeæ hev tøgt.
 Nei, lat oss kje liva so at me vert fanta,
 og at dei garden ifraa oss lyt panta;
 men lat oss da inni folkje faa planta:
 Fylg ikkje moden, men liv so du kann!

Drifkevisa.

Tonc: Ei krus øl og ein dram.

Naar ilag me sitja her
 baade slegtning, ven og kjær,
 vil ein visestubbe kantsje litt fornøya;
 eg ska prøva um eg kann,
 finna paa eit litigrann,
 visst berre da æ slitt so de fordøya?

Men da segje seg no sjøl,
 de maa finna ei skaal øl,
 fyr eg turkast naar eg her ska sitja syngja;

d'æ tje mengdæ so sfa te
 nett somtje eg svel ne,
 vißt iffje maa eg sitja her og fyingja.

No dei skriv seg i total,
 ja, einivar maa ha sitt val;
 du kann skriva deg, ja d'æ no lett aa gjera;
 men da segje eg fyr sant,
 du æ nett den same fant,
 du drif ein dram og um du let han vera.

Ei skaal øl kann vera go'
 og ein dram nett so og so;
 men drif med maate so gjere da tje bana.
 Drif du meir enn so du treng,
 kjem du gjedna snaudt i feng,
 med andre staar og gala nett so hana.

Nei, me vil tje drikkæ so!
 me vil taka da me ro;
 me vil prata og so drikkæ naar me tysta;
 vil me hava øs ein dram,
 ja so ta me flastaa fram
 og so skjentja me ein dram te dei so lysta.

Ja, da æ nok altfor sant,
 mange drikkæ seg te fant;
 da æ syrgjelæ, ja da æ reint for gale.

Men da segje eg den mann,
 so tje drykk u n d v e r a kann.
 D'æ betre at han skrib seg i totale!

Nei, drikk alltid med forstand!
 viis at du er ein mann;
 drikk tje so at du di hessa kann forspilla.
 Drikk tje kvargong du hev lyst,
 men drikk bert naar du æ thst,
 fyr hesses kann da ganga deg før illa.

Te dei so hev giftetanka.

Tone: Ein ting hev eg tentt paa lengje.

Te deg so hev giftetanka
 vil eg segja litegrann,
 fyr da heve mykje paa seg
 te bli gift og verta mann;
 ungdomstide daa vert ende,
 nok du faar taa sut og sorg, —
 attaat alla andra plage
 faar du og ei onghorg.

Og fyr alle so vil fria
 æ da so eit lotteri;
 ein kann faa ei ill og strontæ,
 ein kann faa ei snild og blid.

Raaka du paa rette slagje,
 so ska du faa tidsfordriv,
 og du vert visst ikkje fegen,
 um du faar ei slif te vib.

Gift deg ikkje altfor tidleg
 fyr da æ tje alltid bra;
 sjaa deg helder fyr og venta
 so kann da litt betre ga.
 Far so varleg naar du fria,
 fyr da æ eit vaagespel,
 kjærleik te'ne du maa hava
 um da deg ska ganga vel!

Dar æ fudla altfor mange
 so hev spilt sitt heila liv, —
 Raanaa dei slett ikkje lifa,
 stødt dei hoggast, stødt i Riv.
 Da maa vera liten hyggje,
 ein kann tenkja kvar med seg.
 Nei, lat hell' fornuftæ snakka:
 Tent fyrst før du giste deg!

Naar du slumpa te fyr aalvor,
 ver daa ikkje altfor dum,
 sjaa tje bert paa ansigtøfargjen,
 og at ho æ fin og grom;

men sjaa meir paa hjartelagje
og paa hennar „karakter“, —
døm 'ne ette da du røyne,
og so ette da du ser.

Men so lyt eg og faa segja, —
sjaa paa for du sjølv deg ter;
det kann henda du hev lyte —
veile so du iffje ser.

Krev taa sjølve deg da sama,
so taa henne du vil ha;
venta ei ho sta væ' betre, —
fyrst so lyt du sjølv væ' bra!

Bruka alltid desse regla
naar du eingong prøva sta,
og naar du æ tenkt te fria,
kom i hug kva eg deg sa:
D'æ kje berre spøk og moro
te aa festa seg ei viv,
dæ kje hyrt paa halva aare; —
men dæ fyr ditt heila liv.

Hev du funne ei du lita,
ei so mange dygder har,
dæ kann du forsøkja fria;
men so æ da hennar svar.

Gaar du nei so æ da gale,
 og du staar paa sama mé;
 sei ho ja so æ da betre,
 og daa maa du slumpa te!

Eit bondebrudlaup.

Tone: „Seg vil sjunge om en helt“.

Naar du kjem te brudlaups fram,
 fyrst du faar deg daa ein dram,
 og naar so te bords du gaar,
 stomp og kaffi daa du faar.

Dette va da fyrsta maal,
 sia vert dar dans og skraal.
 Spelemann sit i ei kraa
 og daa ein svingom du kann faa.

So kjem kjellarvein med øl;
 men du lyt no drikkja sjøl,
 smaka paa da, ta ein sup,
 men ver ikkje altfor glup.

Naar da li te høgste natt,
 daa æ dar no bordskiff att;
 fift og pote, stomp og smør,
 og paa maten vert dar kjær.

Rjømeistat i høgset sit,
han ska lesa før dei et;
og han syng no og eit vers,
du kann tru dar æ kommers.

Naar kvarein æ god og møtt
og i toppen æ litt lett,
baade Knut og Per og Hans
daa vil hava seg ein dans.

Naar han Knut vil hava rubl,
sei'an Per: „du æ visst fudl;“
Hans han segjer: „springar hit,“
Knut han segjer: „bia litt.“

So da gaar med dans og spel,
te da li langt ut paa kveld;
gaar so klokkaa fram te tre,
mesteparten legg seg ne.

Men dar vert tje mykje ro,
med svevnen vert da so og so;
dei so ikkje legg seg ne,
dei drikka og dei syngja te.

Før du mesta auge faar,
kjellarvein med fengjæ staar;
du faar baade øl og dram,
før du kjem or fengjæ fram.

Vil du ha ein kaffisbrett,
 ja so saar du paa eit brett,
 og so nofo sullertodn
 aat deg sjølv og dine bodn.

Naar da li te kyrkjetid
 hava dei seg fram or hi.
 Bruræ vil dei adle sjaa,
 og so vert dar sjenk te faa.

Framst i lagje slagde staar,
 spelemannen attmed gaar,
 brudfolkje dar ette kjem,
 du kann tru da heve klem.

Dei so æ i retta lot,
 dei sjota gjedua to tre støt;
 dei gauka og sei' tralli la!
 med andre skrik: Hurra, hurra!

Midt i detta braal og brot
 høyre du ein bruralaat,
 den som daa æ kaat og lett,
 dansar og gjer hallingsprett.

So te kyrkjaa fram dei fer,
 morosam æ ein og kver,
 og naar sveisingjæ æ gjor,
 daa æ gleaa altid stor.

Naar da ber paa heimatt veg,
 ein tutla meira kver fyr seg,
 um du seinare kjem fram,
 kjem da jeg taa øl og dram.

Den so høgste*) fyrst kann ta
 naar dei kjem fraa kyrkjena,
 han vil brenne vin nok ha,
 før han kann or høgste ga.

Û brudlaup æ dar ikkje naudt,
 fyr dar faar du rjomagraut,
 og so faar du dram og øl,
 men magje lyt du hadla sjøl.

Naar dei so ska faa jeg mat,
 ber da laust med song og prat;
 rundt um bore skaalæ gaar,
 og ein kver sitt nøye faar.

Etter maten vert dar dans
 heila nattæ uten stans,
 og so turing, leik og skraal,
 og der vert eit sæla braal.

Slif da gaar no natt og dag,
 to tre døger stødt i slag;
 naar da li med mat og øl,
 veitkaa slutta taa jeg sjøl.

*) Høgsete.

Tone: „For Norge, kjæmpers fødeland“.

Dæ so med oss i verne her,
 me vilja ha ein makje;
 te ga aaleina æ no so, —
 dæ saltandt — uten latje;
 difyr so æ da jannast so,
 dei vil væ' saman to og to,
 og soleis æ da ogso no,
 dei jant vil freista tafje.

Den so hev vore gift ei tid,
 han veit best for da smaka;
 han veit at giftingjæ og slikt
 da heve sine hata.

Û vissa faar du sut og bal,
 og bodn kanje — i tylvatal;
 og æ so di innkoma smal,
 mongt furt du daa faar smaka.

Men æ di kaana ty og blid,
 utrulegt da kann gjera,
 og hjelpast dei med byraa fram,
 so kann dei mykje bera.

Og um du gjere kva du kann,
 og stræva so ein erleg mann,
 med hug og elst te ho du sann, —
 daa live ljost kann vera.

Bondeguten syng.

Tone: Ut far min kunde gjera.

Da bala med ein jordveg, da æ tje alltid greidt,
og fyr den norste bonde da jamt kann vera leidt;
fyr pengane æ smaae og raacæ æ tje stor,
og jamt kann da og henda, at ein faar lite for.

Men likabel so heve eg bondestandet kjær,
her lifa eg meg best, kvar eg reise, kjem og fer.
Her æ so mange minne, her leifa eg so gut,
her kjenn' eg lid og vollar, her kjenn' eg dal og nut.

Ëg fer so mange guta so reisa inn te byn,
dar verta dei so fine, ja da æ reint eit syn;
so brigda dei paa maale og snu da um te danst,
og modane paa klæna sta vera paa sin „franst“.

Sat reisa dei so vilja, eg vert no dar eg æ,
her bruka eg mitt morsmaal og gaar i vadmølsklæ;
min kost er sild og pote, kjøt, mjølk og havregraut,
slik mat set merg i beinæ, eg vert so stor og staut.

Her æ eg fødd og alen, her hev eg mor og far,
her kann eg spa og pløgja og vøla upp min gard.
Mitt arbeid dæ æ hymse, og lustæ hv æ rein,
her æ eg fri so fuglen og ingjen mann te mein.

Takk daa kvar bondegjenta, takk daa kvar bondegut,
so bur i fedraheimen og ikkje reise ut.

Me ha so mangt aa gjera, kvar paa sin arbeidsteig,
Sæl den so paa sin fedragard so trygg ein heimvisst eig.

Brudlaupsvisa.

Tone: Her me sitja eg og du og han, san.

Me te brydles her æ komne no, san,
og da kjem no an paa goe sto, san;

lite sta me søva,

stona sta me prøva;

me sta tura mest me vinna paa, san.

Spel og dans, san,

uten stans, san,

men me og maa bruka vaar forstand, san.

Her da gaar no riktigt lystigt te, san,
berre me kann svelgja maatlegt ne, san.

Dans og leik og spel, ja,

mykje da gaar vel, ja,

likevæl da gaar no taalegt bra, san.

Hei og ha, san,

prøv no sta, san,

fyr litt heimebrugga vil me ha, san.

Naar me sitja her so gla ifring, san,
vilja me no og ha ofs ein fving, san.

Spelemann ska spela
paa si haringsfela
og so dansa me so fint i ring, san.
Famen — ja, san,
æ eg gla, san,
og paa da eg no ein dram vil ta, san.

Spelemann, spel upp, spel upp ein rudl, san,
du ska faa i felaa sylv og gudl, san.

Lat no felaa laata
og eg vil meg laata;
eg æ spretten, eg æ mjukt og go, san.
Trallilo — san,
eg ser no, san,
skaalæ so eg lengje venta paa, san.

Manu te heimabrugga da æ godt, san,
um brennebin da hev eg aldrì tott, san.

Drift so og med vet, aa
naar du dar te et, daa
kann du fudla lengje hadla ut, san.
Her æ gut, san,
uten sut, san,
darpaa vilja me no drifka ut, san.

Te brybles flestre taa ofs sjeldan æ, san,
men den stonnæ vil me vera med, san.

Solengje dans og spel
 og dunkjen seier vel,
 daa trygt me kunna sagta hadla paa, san.
 Me ska sjaa, san,
 so me plaa, san,
 um me litt taa dunkjen kunde faa, san.

Me ska tura her i døger tre, san,
 uten nofen taa oss legg seg ne, san;
 smaka so paa dunkjen
 te han vert litt slunkjen,
 og jo av og te ein liten dram, san.
 Kjellarfar — san,
 ikkje spar san,
 fyr eg veit at verten meira har, san.

Men eingong me og ska herifraa, san,
 detta staar no ikkje lengje paa, san.
 Heimatt lyt me draga
 — live æ so laga —
 her vaar levetid me kann kje ga, san.
 Ver no laat, san,
 med du saar aat, san,
 heima æ dar nok taa graat og laat, san.

Bruf passelegt med driffa!

Tone: Den mann so ha um bore.

Eg va eingong i brudlaup, da va her vest paa Tu;
da va no tje da fyrste, fyr eg hev vor' i hju.
Da va ei lögjæ veitla, me turde døger tre,
og no ska eg fortelja forleisna :.; da bar te. :.;

Taa driffa va dar nøyen, men mesta ikkje mat,
dei hadde fudle dunka og tome stompafat;
me svolte nett so ravna, eg aat meg aldri mett; —
ja dar va styr og stedla, slitt hev eg :.; aldri sett. :.;

Han so stu' passa dunktjen, han va tje nett so rar, —
— i fyrstna var han slittig og stødt paa folkje bar; —
men naar da leid pga nattæ, dei thkte han vart sløv,
dei fann han att med dunktjen, dar laag han :.; snorkesøv. :.;

Den kofkjen so me hadde ho koft' ikkje ei saa,
og maten so me sekk, sjølvsgat laut me eta raa.
Dæ mesta skam aa segja, men dæ nok altfor sant,
at gjeft'na dei va fudle og kofkjen :.; dariblandt. :.;

Og spelemann i lagje da va ein fæl krabat, —
da vart tje stort um speling, men gjeff mest upp i prat.
Og dei so skulde dansa, dei va no so og so,
fyr ette so e g minnest so slost dei :.; to og to. :.;

Rjømeistaren so va dar, han va tje hell so bra,
han kunde ikkje lesa, da haur' eg andre sa;

og uten fram kann segjast, han drakk nett so ei fyr,
— og da va han so skudle paa lagje :,: hadla styr. :,:

Naar no du heve haurt forleis embætsfolkje va,
so kann du sia tenkja forleis da kunde ga.
Eg huga ikkje uppatt ei veitla med slitt braat, —
da va tje moro attpaa, eg vart so :,: mykje — laaf. :,:

Um du eingong gjer brudlaup, so gjer tje slitt bravat,
kjøp ikkje mykje drikk, men rikjelæ med mat;
dæ best fyr alle parte, fyr brudfolk og fyr gjest:
Bruf høveleg med drikk, daa gaar da :,: altid best. :,:

Meir vurdnad fyr vaart eige!

Tone: Dei vil altid klaga og tya.

Dar æ mangt so hev snudt seg med aaræ,
men tiæ ho og hev seg snudt,
fyr da ser eg at so hev da vore
frra den tid eg va ørliten gut.

Me av federne mangt hev aa læra,
eigi røynsla so lærde dei av,
og um ikkje me før hev dei hebba,
lat oss minnast dei, kvar i si grav.

Lenge nok hev me braka vaart eige, —
 nettupp da so sku' byggja vaart land.
 Men i striden me no kann bli seige
 um kvar ein gjere da so han kann.

Ikkje alt so æ gamalt æ gale,
 ikkje alt so æ nytt da æ bra,
 og me æ ikkje hepnast i vane
 um me bert taa da nya vil ta.

Spelemannsvisa.

Lone: Entan eg ska her so ungar ga, san.

Ein spelemann lyt sjaa paa mangt slags braat, san,
 jant i brudlaup, jant i leif og staaf, san;

altid æ han vakjen

og stødt i unakjen,

um han ofta kjenne seg litt laaf, san.

Dei ga paa, san,

ingjen sjaa, san,

at h a n ogso treng litt svøvn aa faa, san.

Og han spela jant den heila natt, san,
 gjedna te den ljose dag kjem att, san;

men da ofta prøve,

og da tek paa høve,

visst du ikkje daa ska svøvna radt, san.

Ja, prøv te, san,
 kven so ve', san,
 men eg trur du kjem te luta ne, san.

Ofte og da æ so stygg ein stift, san,
 naar ein spelemann paa kant seg driff, san;
 dæ kje han aaleina,
 nei, dæ andre sveina
 so bér paa fyr han sfa verta kviff, san.
 Slitt æ stygt, san,
 og utrygt, san,
 eg og fleire hev da sama tykt, san.

Men med sama eg vil segja her, san.
 sjaa kje paa dei so slif paa deg ber, san;
 men ber grei og svara,
 nei, du kann deg spara!
 fyr dæ helsaa mi eg heve kjær, san.
 Karakter, san,
 daa dei ser, san,
 agta daa du vert av ein og kvar, san.
